

Fremtidens velfærd – vores valg

Udfordringerne fra den ændrede befolkningssammensætning, fra velstandstigningen og fra globaliseringen giver nye muligheder for velfærdssamfundet, men stiller samtidigt krav: Vi skal tilpasse vores velfærdssamfund. Og vi bør gøre det nu. Jo tidligere, vi gør det, jo bedre rustet er samfundet, når udfordringerne for alvor melder sig. Jo længere tid, vi venter, jo kraftigere indgreb vil der være behov for. Derfor er der behov for at justere kursen på flere områder i løbet af de kommende måneder og år.

Et samfund, der er mere robust over for stigende levetid

Vi er i den glædelige situation, at vi lever længere end vore bedste- og oldeforældre gjorde. Og vores børn har udsigt til et endnu længere liv. For øjeblikket giver de ekstra leveår ret til flere år på pension. Bliver vi tre år ældre, kan vi få pension i tre år mere. Seks ekstra leveår giver seks års ekstra pension.

Vi må bryde den sammenhæng, hvis vi fortsat skal have råd til de velfærdsydelser, vi ønsker. Det stiller krav om, at tilbagetrækningsalderen skal være højere og følge levetiden. Samtidig skal unge starte tidligere på deres arbejdsliv.

Velfærdskommissionen foreslår derfor bl.a:

- *At efterlønnen udfases.* Siden starten af 1980'erne er levetiden steget, men alligevel er tilbagetrækningsalderen faldet. Tre ud af fire trækker sig tilbage før den formelle pensionsalder på 65 år. Hovedårsagen er efterlønnen. Fra 2009 skal efterlønsalderen øges med fire måneder om året og tilgangen skal stoppes i 2028.
- *At folkepensionsalderen skal følge levetiden.* Vi kan ikke både fastholde et veludbygget velfærdssamfund og samtidig omsætte den stigende levetid i ekstra år på pension. Det hænger ganske enkelt ikke sammen. Derfor bør pensionsalderen fremover følge med levetiden. Og derfor skal folkepensionsalderen øges med én måned om året fra 2013.
- *At vi skal starte arbejdslivet tidligere.* Tidligere skolestart, målretning af 10. klasse og bonus for hurtig uddannelse er forslag, der skal bidrage til, at unge kommer tidligere ud på arbejdsmarkedet. Det er en god idé både for den enkelte og for samfundet. Uddannelse giver det største afkast, jo flere år man er på arbejdsmarkedet med uddannelsen i rygsækken.

Et samfund, der er mere virksomt

Til trods for, at den danske økonomi lige nu er voldsomt stærk, modtager hver tredje 18-66-årig en eller anden overførselsindkomst fra det offentlige. Omkring en halv million er på dagpenge, kontanthjælp eller sygedagpenge.

Vi skal have nedbragt den store andel af befolkningen, der er henvist til overførselsindkomster. Derfor må vi give bedre muligheder for og tilskyndelse til at deltage og blive integreret på det danske arbejdsmarked. Det drejer sig om ændringer af integrations- og beskæftigelsespolitikken. Men også om at lette skatten på arbejde.

Velfærdskommissionens foreslår derfor bl.a.

- *At ungeindsatsen udvides.* Unge ledige uden uddannelse skal have pligt til at tage en uddannelse. Reglerne for de ledige under 25 år skal fremover gælde op til 30 år. Tidlig aktivering og lav ungeydelse skal få flere unge i uddannelse, i lære eller i arbejde, så de sikres en bedre start.
- *At dagpengeperioden forkortes fra fire til to et halvt år.* Erfaringerne viser, at mange hurtigere vender tilbage til beskæftigelse, hvis dagpengeperioden bliver kortere. Desuden skal ledige uden dagpengetilgang have en ny ydelse, basisydelsen, hvor man ikke modregner ægtefællens indkomst. Konsekvensen bliver, at gifte får en langt større gevinst ved at stå til rådighed og komme i job.
- *At omskolingsmulighederne øges.* Ledige dagpengemodtagere skal have bedre og hurtigere mulighed for omskoling, hvis deres jobmuligheder er udtømte.
- *At indsatsen for langvarige kontanthjælpsmodtagere øges.* Ledige med væsentlige problemer ud over netop det, at de er ledige, skal have en vedvarende aktiv indsats baseret på tilbud af uddannelsesmæssig, sundhedsmæssig og social karakter.
- *At skatten på arbejde lempes markant.* Der er ikke råd til generelle skattelettelser i Danmark. Et veludbygget velfærdssamfund må nødvendigvis have et højt skattetryk. Men arbejde er helt nødvendig for, at vi kan finansiere velfærdssamfundet fremover. Og arbejdsindsats er for hårdt beskattet i Danmark. Det skal være mere økonomisk attraktivt at uddanne sig og tjene penge ved at arbejde – mellemskatten skal væk, grænsen for topskatten skal op og beskæftigelsesfradraget skal være større. Skattelettelserne skal bl.a. finansieres ved at hæve ejendomsværdiskatten langsomt fra de nuværende 1 pct. til 1,5 pct. i 2030.
- *At der indføres oplæringsstillinger.* Indvandrere og efterkommere med svage dansk kundskaber, bør kunne indsluses til en løn, der svarer til deres kvalifikationer, mens eksempelvis deres sprogfærdigheder bliver udviklet.

Et mere fremsynet samfund

Hvis vi fortsat skal have fuldt udbytte af globaliseringen og forblive blandt de rigeste lande i verden, skal den danske arbejdsstyrke være blandt de bedst uddannede i verden. Og skattesystemet skal i højere grad indrettes, så der kommer en større gevinst ud af at uddanne sig, arbejde, investere og drive virksomhed i Danmark. Samtidig skal Danmark åbne sig mere mod verden, uden at det underminerer finansieringen af vores velfærdssamfund.

Velfærdskommissionens foreslår derfor bl.a.

- *At vi satser kraftigt på uddannelse i bredden.* Der bør ske betydelige ændringer af grundskolen. Skolestarten skal fremrykkes, læseundervisningen skal styrkes, og der skal indføres obligatorisk heldagsskole for de 6-9-årige. Den obligatoriske heldagsskole betyder, at skolefritidsordning, fritidshjem m.v. skal være gratis. Med en integration af skoledag og fritidstilbud kan vi styrke færdigheder og veksle mellem læring, fysisk udfoldelse og leg. Samtidig skal vi satse på, at en langt større del af en årgang får en ungdomsuddannelse. I den sammenhæng er det centralt at sikre flere praktikpladser – arbejdsgivere, der ikke opretter praktikpladser, bør betale mere til dem, der opretter pladserne.
- *At indvandrere, der får job og lærer dansk, får stærkere rettigheder.* I dag kan indvandrere som regel få permanent opholdstilladelse efter syv år i Danmark. Og de får ret til kontanthjælp i stedet for starthjælp. Reglerne bør ændres, så man får rettighederne, når man har bestået en integrationseksamen. Eksamen er bestået, når man har været i ordinær beskæftigelse i to år og har bestået en prøve i dansk eller engelsk. Uden en integrationseksamen opnår man ikke rettighederne, uanset hvor længe man så måtte have opholdt sig i Danmark.
- *At vi skaber et pointsystem for udlændinge, der søger til Danmark.* Pointsystemet skal basere sig på objektive kriterier. En god uddannelse, gode sprogfærdigheder, stor erhvervs erfaring, passende alder og et ansættelsesforhold giver, hver især, points. Mangel på samme trækker ned. Indvandrere, der opnår nok point, kan, i en tidsbegrænset periode, bosætte sig sammen med deres familie og arbejde i Danmark. Systemet gælder ikke for flygtninge. Danmark skal – uden betingelser – tage imod de flygtninge, vi er forpligtet til ifølge de internationale konventioner.
- *At vi indfører brugerbetaling på kandidatdelen af universitetsuddannelserne.* Målet er at gøre uddannelsessystemet mere robust over for øget udvandring. Studerende kan låne til brugerbetalingen af staten. Og langt de fleste kommer aldrig til at betale en krone tilbage. Færdiguddannede kandidater, som bruger deres uddannelse i Danmark – som arbejder og betaler skat – får nemlig et nedslag i skatten, der fuldt finansierer afdrag og renter. Hvorimod de, der flytter permanent til udlandet, skal betale lånet tilbage.

Et mere solidarisk samfund

For øjeblikket går en del offentlige kroner til borgere, der ikke har noget behov. F.eks. kan mennesker med millionformuer få rabat på licens, offentlig transport og ejendomsværdiskat. Jo mere vi bruger på den slags, jo mindre har vi at gøre godt med over for dem, der trænger.

På en række områder er der behov for at målrette de offentlige ydelser mod de økonomisk svagt stillede.

Velfærdskommissionen foreslår derfor bl.a.

- *At vi moderniserer pensionssystemet, så vi i højere grad tilgodeser de svageste ældre.* Der skal gennemføres flere ændringer – der sigter mod at gøre gruppen af fattige ældre så lille som mulig. For det første skal der indføres en obligatorisk pensionsopsparing, så alle sparer op til pension. Konsekvensen er, at kun få kommer til at stå tilbage uden anden indkomst end folkepensionen og ATP. For det andet skal vi sikre, at vi ikke får en stor gruppe fattige ældre. Det gør vi ved at foreslå, at en andel af de private pensionsordninger giver livsvarige ydelser. For det tredje hæver vi folkepensionen og den supplerende pensionsydelse – *ældrechecken*. Især i opbygningsfasen – indtil alle har fået opbygget fuld arbejdsmarkedspension – er det vigtigt at sikre indkomsten for dem, der har den laveste pension.
- *At vi udfaser en række særordninger for ældre.* En række særordninger, tager ikke højde for, om man har et bestemt behov, men bliver alene udløst af, at man har nået en bestemt alder. Udfasningen sker ved, at der indføres nye regler for personer, der bliver 65 år i 2010. Nuværende regler skal fortsat gælde for dem, der er ældre, herunder alle nuværende folkepensionister.
- *At vi udfaser støtten til mursten.* Alle former for bolig – ejerboliger, lejerboliger, andelsboliger og almene boliger – modtager i dag offentlig støtte. Støtten bør fremover gøres synlig og udfases over en årrække, så vi får en fri og afreguleret boligsektor. Samtidig bør boligsikringen målrettes mod dem, der har behov – børnefamilier, samt pensionister og førtidspensionister med lave indkomster.
- *At vi reducerer børnechecken og i stedet bruger pengene på børnenes uddannelse.* Skolefritidsordninger skal som nævnt være gratis og obligatorisk, så skoledagen kan udvides for 0.-3. klasse.

Et samfund med tidssvarende velfærdsservice

Den offentlige sektor skal kunne håndtere stigende efterspørgsel efter offentlig velfærdsservice med begrænsede ressourcer. Især må presset på sundhedsvæsenet og ældrepleje forventes at blive stort, fordi antallet af ældre vil stige markant fremover.

Velfærdskommissionens udgangspunkt er, at der også fremover skal være lige adgang til den offentlige velfærdsservice. Adgangen bør ikke afhænge af den enkeltes betalingsevne og langt størstedelen af udgifterne skal fortsat være finansieret via skatter. Men Velfærdskommissionen anbefaler også at benytte mekanismer, der kan holde udgiftsvæksten på et acceptabelt niveau.

Velfærdskommissionen foreslår derfor bl.a.

- *At vi skaber en mere effektiv offentlig servicesektor.* Det skal bl.a. ske ved løbende struktureftersyn. Og ved at synliggøre aktiviteter, resultater og forbrug af ressourcer hos alle leverandører af offentligt finansieret velfærdsservice. Endelig skal der stilles klarere resultatkrav til offentlige ledere.
- *At der indføres en mindre brugerbetaling på sundhedsområdet og på hjemmehjælp til praktiske opgaver.* F.eks. skal man fremover betale – lidt – når man går til sin praktiserende læge eller speciallæge. Det skal også ske, når man besøger vagtlægen, tager på skadestuen, modtager ambulantly behandling, og når man bliver indlagt på sygehus. Den maksimale brugerbetaling sættes i forhold til den enkeltes indkomst – så de, der har en ringe indkomst kommer til at betale lidt, mens de, der har flere penge, kan komme af med mere. På samme måde bør alle betale for den første times hjemmehjælp hver måned. De, der har indkomst ved siden af folkepensionen, skal betale flere timer – dog højst 5 timer om måneden.